

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

О.Б.Кузьменко, кандидат технічних наук

*Миколаївській державний гуманітарний університет
ім.Петра Могили*

У статті розглянуто проблему відтворення продуктивності земель сільськогосподарського призначення за допомогою економічних чинників – амортизації і витрат. Надано пропозиції щодо вдосконалення нарахування амортизаційних відрахувань на капітальні витрати на поліпшення земель, а також регулювання землекористування за допомогою інформаційного забезпечення, індикативного планування і ліцензування права вирощування сільськогосподарських культур.

В статье рассмотрена проблема восстановления производительности земель сельскохозяйственного назначения при помощи экономических факторов – амортизации, затрат. Представлены предложения по усовершенствованию начисления амортизационных отчислений на капитальные затраты по улучшению земель, а также регулированию землепользования при помощи информационного обеспечения, индикативного планирования и лицензирования права выращивания сельскохозяйственных культур.

Основою розвитку сільського господарства України і збільшення виробництва сільськогосподарської продукції є високоефективне використання землі та підвищення її продуктивності. Проте безгосподарське ставлення до цього ресурсу призвело до втрати десятків мільйонів гектарів угідь і катастрофічної деградації ґрунтового шару. Якщо на початку двадцятого сторіччя чорноземі Півдня України містили 8-10% гумусу, то нині в окремих районах 2,6-3,2%. Майже третина земель сільськогосподарського призначення охоплена водною та вітровою ерозією. Тому забезпечення фінансовими ресурсами відтворення продуктивності земель є актуальною проблемою розвитку аграрного сектору економіки України.

У науковій літературі висвітлюються різні джерела і механізми фінансування заходів поліпшення стану земельних ресурсів. Зокрема вагомий внесок у дослідження цих проблем внесли такі вчені

як В.В.Горлачук, А.С.Даниленко, П.Т.Саблук, А.М.Третяк, І.Р.Юхновський. Проте розвиток земельної реформи потребує змін і доповнень як теоретичних положень, так і нормативної документації.

Відтворення продуктивності земель сільськогосподарського призначення — одна із умов розвитку аграрного виробництва і заходи для його запровадження потребують витрат, які можуть сягати значних розмірів. Фінансове забезпечення цих заходів може бути як на загальнодержавному рівні, так і на рівні сільськогосподарського підприємства.

Надходження коштів від плати за землю частково може забезпечити фінансування заходів поновлення продуктивності земель. Але, наприклад, із загальної суми надходжень за 2002 рік (1805,5 млн. грн.) від справляння земельного податку з сільськогосподарських угідь одержано було лише близько 20% [1], а із цієї суми на поліпшення якості земель зовсім не було спрямовано коштів.

Накопичення грошових коштів для оновлення засобів виробництва на рівні підприємства здійснюється за допомогою амортизації.

Амортизація, як основне джерело відтворення засобів виробництва, на землю не нараховується. Об'єкт не має кінцевого терміну користування і повністю не втрачає своїх корисних властивостей.

Свідченням цього є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 (далі П(С) БО 7) “Основні засоби” [2] який виключає землю з об'єктів амортизації (пункт 22). В Законі України “Про внесення змін в Закон України “Про оподаткування підприємств”” від 01.07.04 № 1957 — IV (далі Закон № 1957) п.8.91. сказано: “Платник податку веде окремий облік операцій по продажу або купівлі землі як окремого об'єкту власності. Витрати, пов'язані з таким придбанням, не належать до включення у валові витрати звітного податкового періоду або до групи основних фондів з метою амортизації” [3].

Частково проблему відтворення продуктивності земель вирі-

шує амортизація капітальних витрат на поліпшення землі. Але за Законом № 1957 вони віднесені до групи 1 основних фондів. Накопичення 95% амортизаційних відрахувань за залишковою балансовою вартістю за нормою амортизації 8% для цієї групи відбувається близько 30 років. Такий термін амортизації більш підходить для об'єктів нерухомості та земель, які знаходяться під такими об'єктами. Капітальні поліпшення земель [3] сільськогосподарського призначення, які передбачають зрошення, осушення, збагачення ґрунту поживними речовинами та інше, мають більш обмежений термін використання і потребують відновлення. Крім того, на поліпшеній земельній ділянці можна протягом одного року вирощувати декілька видів продукції

Економічно доцільно включати амортизаційні відрахування до собівартості всіх культур, які вирощуються на земельній ділянці, а термін ефективного використання витрат обмежити тривалістю однієї ротації сівозміни, починаючи з першого року використання поліпшеної ділянки (6-10 років). Таким чином, капітальні витрати на поліпшення земель доцільно віднести до групи 3 основних фондів з річною нормою амортизації 24%. При цьому 95% амортизаційних відрахувань за цією ж нормою накопичується за 12 років, що забезпечить фінансовими ресурсами реконструкцію і будівництво зрошувальних і осушувальних систем, використання нових технологій і матеріалів.

Звернемо увагу, що виробництво сільськогосподарської продукції здійснюється не тільки за допомогою капітальних витрат на поліпшення земель, а і комплексом організаційно-господарських заходів, таких як: раціональна організація території, збереження і підвищення родючості ґрунтів, захист земель від водної і вітрової ерозії, селів, підтоплення, заболочення, вторинного засолення, висушування, ущільнення, забруднення відходами виробництва, хімічними і радіоактивними речовинами та іншими процесами руйнування; захист від заростання сільськогосподарських угідь чагарниками та дрібноліссям, інших процесів погіршення культурно технічного стану земель, рекультивацію порушених земель, тимчасову консер-

вацію деградованих сільськогосподарських угідь, поліпшення лук і створення багаторічних культурних пасовищ, розміщення виробництва сільськогосподарської продукції на підставі еколого-економічної оцінки земель.

Всі ці заходи передбачають в свою чергу комплекс правових, технічних, технологічних заходів, особливо це пов'язано, наприклад, зі збереженням та підвищенням родючості земель.

Згідно з методичними рекомендаціями з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств [4] (пункт 3.4) “витрати на заходи з підвищення родючості земель (зокрема на гіпсування та вапнування ґрунтів) плануються та обліковуються як витрати майбутніх періодів і відносяться на собівартість сільськогосподарської продукції рівними частинами протягом сівозміни”.

При цьому відзначимо, що основною перешкодою для загального впровадження витрат на відтворення продуктивності земель сільськогосподарського призначення є те, що в умовах зменшення розмірів площ землеволодінь на сучасному етапі для аграрних підприємств різних форм власності витрати на відтворення продуктивності земель не завжди відповідають миттєвим економічним інтересам землевласників і землекористувачів. Крім того, на подрібнених земельних ділянках важко проводити крупномасштабні заходи, тому що власники землі, орендарі, власники права користуватися землею не зацікавлені у витратах на відтворення продуктивності земель, які не дають швидкого збільшення доходу. Звідси — насичення сівозмін культурами, які забезпечують високу рентабельність і одночасно порушують баланс гумусу у ґрунті, не використовуються органічні добрива та ін. Крім того, невеликі аграрні підприємства не мають фінансових ресурсів, щоб самостійно, окремо розв'язати питання відтворення продуктивності земель. Необхідно використовувати системний підхід, розвивати інформаційне забезпечення землекористува-

чів з метою подання даних про продукцію, яка буде вироблена в регіоні. У подальшому — перейти до індикативного планування обсягів виробництва, ліцензування права вирощування сільськогосподарських культур, що дасть змогу науково обґрунтовано формувати сівозміни.

Висновки

1. Розвиток земельної реформи потребує вдосконалення теоретико-нормативної бази земель сільськогосподарського призначення.
2. Капітальні витрати на поліпшення земель доцільно віднести до групи 3 основних фондів, з річною нормою амортизації 24%.
3. Для підвищення ефективності відтворення продуктивності земель економічний механізм (амортизація, витрати) повинен діяти у комплексі з організаційними та нормативно-правовими засобами (інформаційне забезпечення, індикативне планування, ліцензування).

ЛІТЕРАТУРА

1. Манько І. П. Удосконалення механізму грошової оцінки землі у реалізації державної земельної політики // Землевпоряд. Вісн. -2003.- №4.-С.64-69.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”
3. Закон України “Про внесення змін в Закон України “Про оподаткування підприємств”” від 01.07.04 № 1957 – IV // Налоги и бухгалтерский учет.- № 64(726).- 2004.
4. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств / Затверджено наказом Міністерства аграрної політики України від 18.03.01 № 132.